Frederik Pohl

Tunelul de sub lume

Din nou un scriitor de limba engleză din vechea generaţie, dar care abordează tema maşinilor inteligente dintr-o altă perspectivă. O perspectivă sociologică, am putea spune, dacă ne gândim că Frederik Pohl (împreună cu foarte apropiatul său colaborator Cyril Kornbluth) a fost considerat multă vreme portdrapelul aşa-zisului „social science fiction” (literatură ştiinţifico-fantastică de factură sociologică).

S-a născut în 1919 la New York şi în domeniul science fiction-ului a făcut aproape de toate. A fost succesiv sau chiar simultan agent literar, redactor şef de reviste (în special If şi Galaxy), recenzent, antologator, scriitor. Ca autor a dovedit o vervă satirică exemplară şi o iscusinţă neîntrecută în a exploata o situaţie – sau, în general, o idee SF – până la ultimele ei consecinţe. Deşi a scris numeroase romane şi povestiri, numele său este legat mai ales de celebra distopie Neguţătorii spaţiului (1953 – scrisă în colaborare cu C. Kornbluth), virulentă satiră la adresa unei viitoare societăţi excesiv mercantilă. De altfel, subiectul avea să-l continue doi ani mai târziu în romanul Era Gladiatorilor pentru a ne prezenta, de această dată, o societate degenerată până la dimensiunile unui coşmar, în care violenţa este instituţionalizată.

Alte romane, memorabile şi ele, Animale de război (1957), Plimbare de beţiv (1960) sau Ultima plagă (1965) dovedesc ambiţia autorului de a se înscrie în tradiţia unor glorioase distopii realizate de Zamiatin – Huxley – Orwell.

În societăţile imaginate de Frederik Pohl roboţii, maşinile inteligente, ciborgii, sunt lucruri obişnuite, fac parte din decorul firesc. Uneori, însă, ele devin eroi principali – cum se întâmplă în romanul Semnul Lupului (1959), în care oamenii luptă cu disperare împotriva unor atotputernici roboţi extratereştri, sau în Era bunăstării (1969), o eră în care s-a ajuns la mult-visata

bunăstare generală pentru că maşinile fac totul în locul oamenilor – chiar şi gândesc în locul lor…

*

În aceeaşi arie tematică se înscrie şi nuvela selecţionată de noi pentru această antologie. O nuvelă „Frederik Pohl” din Neguţătorii Spaţiului, 100% o nuvelă în care, din nou, mass media şi lumea afacerilor publicitare sunt ţintele de predilecţie ale neobositului critic social.

Utilizând şi aici, din plin, mijloacele specifice distopiei, Pohl se ridică curajos împotriva establishmentului american invadat de un aparat publicitar agresiv şi de atotputernica lege a profitului maxim. Totul pare filtrat printr-o lentilă deformatoare care prezintă un „astăzi” răsturnat şi care-ţi provoacă mai întâi râsul, pentru ca apoi să te îndemne la meditaţie.

*

I.

În dimineaţa zilei de 15 iunie, Guy Burckhardt se trezi din somn, ţipând.

Avusese un vis mai real decât oricare altul încercat vreodată. Încă mai putea auzi – şi simţi – explozia stridentă, cu scrâşnetul de metal sfârtecat, unda de şoc, violentă, zvârlindu-l cu furie jos din pat şi valul pătrunzător de căldură…

Se ridică tremurând şi privi fără să-şi creadă ochilor, la camera liniştită şi la razele soarelui strălucitor, strecurate pe fereastră.

— Mary? Chemă, el, cu o voce răguşită.

Locul din pat al nevesti-sii era însă gol. Cearceafurile arătau dezordonate şi boţite, ca şi când femeia tocmai atunci le-ar fi părăsit, iar amintirea visului se dovedi atât de pregnantă, încât Burckhardt cercetă instinctiv podeaua, vrând să se convingă că Mary nu se află cumva acolo, aruncată de explozie.

Dar nu era. Bineînţeles că nu, îşi spuse, uitându-se la toaleta cu aer familiar, la cufărul pentru încălţăminte, la fereastra încă întreagă şi la peretele rămas neclintit. Fusese doar un vis!

— Guy? Din josul scării, nevastă-sa tocmai îl striga, pe un ton plângăreţ.

— Guy, dragă, ai păţit ceva?

— Nu, răspunse el, cu glas pierit.

Urmă o mică pauză. Apoi Mary rosti nesigură:

— Micul dejun e gata. Sigur nu s-a întâmplat nimic? Mi s-a părut că te-am auzit ţipând…

— Am visat urât, dragă, rosti Burckhardt, ceva mai stăpân pe el. Cobor imediat.

Intrând sub duş, îşi zise că avusese un vis pe cinste. Şi totuşi coşmarurile, în special cele despre explozii, nu erau un lucru neobişnuit. Existase, oare, cineva, în ultimii treizeci de ani de ameninţare nucleară, care să nu fi visat explozii?

După cât se părea, chiar şi Mary păţise una ca asta, căci, în momentul în care el începuse să-i povestească despre acel vis, îl întrerupse brusc:

— Şi tu? În vocea ei se putea citi mirarea. Atunci am visat acelaşi lucru! Mă rog, acelaşi lucru e un fel de-a spune… De fapt, eu n-am auzit nimic. Am visat că un anumit eveniment m-a trezit, apoi s-a produs o bubuitură puternică şi, în cele din urmă, ceva m-a izbit în cap. Asta a fost tot. Seamănă cu visul tău?

Burckhardt tuşi.

— Păi, nu prea, zise el. Mary nu se număra printre femeile bărbătoase şi neînfricate, prin urmare nu era necesar, gândi el, să-i povestească toate micile detalii care conferiseră un asemenea realism visului. Nu era nevoie să amintească de coastele rupte, nici de băşicile sărate ce-i umpluseră gâtlejul şi nici de revelaţia agonizantă că aşa arată moartea. Tot ce spuse fu:

— Probabil o fi explodat ceva în centrul oraşului. Am auzit amândoi detunătura, şi de aici şi visul!

Femeia întinse mâna şi-l bătu uşurel pe dosul palmei.

— Tot ce se poate! Se declară ea de acord. E aproape opt şi jumătate, dragă. N-ar trebui să te grăbeşti? Doar nu vrei să întârzii la slujbă?!

Burckhardt înghiţi în grabă mâncarea, îşi sărută nevasta şi se năpusti afară, nu atât ca să nu întârzie la birou, cât mai ales pentru a afla dacă presupunerea lui fusese corectă ori nu.

Centrul Tylerton-ului arăta însă la fel ca întotdeauna. Odată urcat în autobuz, Burckhardt privi cu un ochi critic pe fereastră, căutând urmele unei explozii. Nici vorbă de-aşa ceva! Dimpotrivă, Tylerton-ul părea mai arătos ca oricând: era o zi minunată, cu aer proaspăt, cerul n-avea pic de nori, iar casele apăreau curate şi îmbietoare. Cineva, observă el, spălase cu un

jet de aburi clădirea companiei Power & Light – singurul zgârie-nori din oraş. Asta era pedeapsa pentru situarea la periferiile localităţii a principalei uzine aparţinând lui Contro Chemicals: fumul coşurilor încă îşi mai lăsa urma pe clădirile din piatră.

În autobuz nu se afla nici o figură cunoscută, aşa încât Burckhardt nu avu pe cine să întrebe despre explozie. Iar în momentul când coborî la intersecţia străzilor Fifth cu Lehigh şi autobuzul îşi urmă drumul, gemând stins din motorul lui, aproape se convinsese de irealitatea celor petrecute.

Se opri în fata tutungeriei din holul clădirii unde-şi avea biroul; în spatele tejghelei, însă, nu se afla, ca de obicei, Ralph. În locul lui, îi vându ţigări un necunoscut.

— Unde e domnul Stebbins? Întrebă Burckhardt.

— E bolnav, domnule, răspunse, politicos, omul. O să vină mâine. Cu ce să vă servesc astăzi? Un pachet de Marlin, cumva?

— De Chesterfield, îl corectă Burckhardt.

— Desigur, domnule, zise bărbatul. Dar ceea ce luă din raft şi-i strecură apoi în faţă, de-a curmezişul tejghelei, era un pachet galben-verzui, de o marcă necunoscută.

— Trebuie neapărat să le încercaţi pe astea, domnule, îi sugeră omul. Conţin o substanţă anti-tuse. Aţi băgat de seamă că de foarte multe ori ţigările cu care v-aţi obişnuit vă fac să vă sufocaţi?

— N-am auzit niciodată de marca asta, rosti Burckhardt, bănuitor.

— Bineînţeles că nu. Sunt un produs nou. Cum Burckhardt ezita, bărbatul exclamă cu convingere: Ascultaţi, încercaţi-le pe riscul meu. Dacă n-or să vă placă, îmi aduceţi pachetul gol înapoi şi vă restitui banii. Ce ziceţi? Facem târgul?

Burckhardt scoase un mormăit nedesluşit.

— În fond, nu văd ce-aş avea de pierdut? Totuşi, vrei să fii atât de drăguţ să-mi dai şi un pachet de Chesterfield?

Desfăcu pachetul şi-şi aprinse o ţigară, în vreme ce aştepta sosirea liftului. Nu erau rele, decise, deşi avea reţineri în privinţa tutunului tratat chimic, indiferent pe ce cale. Apoi încetă să se mai gândească la dublura lui Ralph; s-ar fi dus naibii comerţul lui dacă omul ar fi încercat să ofere fiecărui client o discuţie de afaceri atât de insistentă.

Uşa ascensorului se deschise, lăsând să răsune o muzică înceată, melodioasă. Însoţit de alţi vreo doi-trei inşi, pe care-i

salută cu o înclinare a capului, Burckhardt intră, în timp ce panourile uşii se închiseră. Sunetele muzicii se stinseră şi difuzorul montat în tavan începu să debiteze obişnuitele reclame.

Nu, nu pe acelea obişnuite, realiză Burckhardt. Fusese atâta vreme expus reclamelor specializate, încât urechea sa externă aproape că încetase de a le mai percepe. Ceea ce se auzea acum din programul înregistrat, provenind din subsolul clădirii, îi atrase însă atenţia. Nu erau doar mărcile, cvasinecunoscute; era vorba, în special, de o structurare diferită a materialului publicitar.

Reclama se compunea din nişte versuleţe cu ritm intens, săltăreţ; în ele erau făcute referiri la o serie de băuturi fine, pe care Burckhardt nu avusese niciodată ocazia să le guste. Urmă, după aceea un dialog rapid ca o morişcă, între vocile a doi puşti de zece ani, în legătură cu un calup de zahăr candel şi, în fine, bubuitul autoritar al unei voci de bas: „Duceţi-vă de îndată şi cumpăraţi DELICIOSUL Chico-Bite şi mâncaţi GUSTOSUL Chico-Bite până la ultima bucăţică! Aşa este Chico-Bite!” Se mai auzi şi suspinul scâncit al unei femei: „Îmi doresc un frigider Feckle-Freezer! Aş face orice pentru un frigider Feckle-Freezer!” Burckhardt ajunse la etajul unde-şi avea biroul şi părăsi liftul, când ultima reclamă se afla în plină desfăşurare. Cele auzite îl făceau să se simtă un pic stânjenit. Anunţurile nu se refereau la firmele obişnuite; nu exista în ele sentimentul uzurii sau al obişnuinţei.

Din fericire, la birou totul era în ordine. Cu o singură excepţie: Mr. Barth încă nu-şi făcuse apariţia… De ce? Nici măcar domnişoara Mitkin, care căsca, aşezată la ghişeul de primiri, nu ştia prea bine.

— Au telefonat de la el de-acasă, asta-i tot, O să vină mâine.

— Poate s-o fi dus la uzină, e în apropierea casei lui.

Femeia părea indiferentă.

— Mda…

Un gând îl străfulgera pe Burckhardt.

— Dar azi e 15 iunie! E ziua plăţii taxelor trimestriale! Şi Mr. Barth trebuie să semneze listele de plata.

Domnişoara Mitkin mormăi ceva, dorind să arate că asta e treaba lui Burckhardt, nu a ei. După care-şi văzu mai departe de unghii…

Exasperat la culme, Burckhardt se aşeză la biroul lui. Nu că n-ar fi putut semna listele la fel de bine ca şi Barth, gândi el resemnat. Atâta numai că un asemenea fapt nu intra în atribuţiile lui; era o responsabilitate pe care Barth, în calitatea sa de şef al filialei locale a companiei Contro Chemicals, ar fi trebuit să şi-o asume.

Se gândi brusc să-l cheme pe Barth de-acasă, ori să încerce să dea de el la fabrică, dar renunţă repede la idee. În realitate nu-i prea păsa de tipii de la fabrică şi cu cât avea mai puţine contacte cu ei, cu atât mai bine. Vizitase odată fabrica, împreună cu Barth; fusese o experienţă deconcertantă şi, dintr-un anumit punct de vedere, înspăimântătoare. Excluzând o mână de operatori şi ingineri, nu exista nici un alt suflet în uzină – adică, se corectă Burckhardt, amintindu-şi cuvintele lui Barth, nici un suflet viu; doar maşinile…

Conform celor spuse de Barth, fiecare maşină era dirijată de un soi de computer reproducând – în bâzâitul lui electronic – memoria şi creierul actual al unei fiinţe umane. Era un gând neplăcut. Barth îl asigurase, râzând, că nu e vorba de nici un fel de afacere gen Frankenstein, cu cimitire jefuite şi creiere implantate în maşini. Totul se reducea la o problemă – spunea el – de transferare a schemelor logice, caracteristice în mod obişnuit creierului uman, la alte celule, formate din tuburi vidate. Nu se aducea nici un prejudiciu omului, şi nici maşina nu era transformată într-un monstru.

În ciuda tuturor explicaţiilor, Burckhardt nu-şi putuse înfrâna o stare de uşoară nelinişte…

Scoţându-şi din minte pe Barth, şi fabrica, şi toate celelalte mici necazuri, se năpusti asupra listelor de plată. Îi luă timp până către prânz să controleze cifrele – pe care Barth le-ar fi extras din cartea mare, unde numai el avea acces, ori le-ar fi reprodus pe dinafară, în mai puţin de zece minute, îşi reaminti, plin de năduf, Burckhardt.

Introduse foile de hârtie într-un plic, îl sigila şi se duse cu el la domnişoara Mitkin.

— Având în vedere că Mr. Barth nu este aici, ar fi mai bine să luăm masa pe rând, i se adresă el. Mergi dumneata prima.

— Mulţumesc. Cu mişcări indiferente, domnişoara Mitkin scoase poşeta din sertar şi începu să se machieze.

Burckhardt îi întinse plicul.

— Fii drăguţă, pune-l la poştă pentru mine. Oh, stai puţin. Mă întreb dacă n-ar trebui să-i telefonăm lui Mr. Barth, ca să fim siguri… A spus cumva soţia lui dacă e în stare să primească telefoane, sau nu?

— N-a spus. Şi oricum, cea care a dat telefon şi a lăsat mesajul a fost fiica, nu soţia.

— Puştoaica? Ridică Burckhardt din sprâncene. Credeam că e în drum spre şcoală.

— Ea a telefonat, asta-i tot ce ştiu.

Burckhardt se înapoie în birou şi privi dezgustat la corespondenţa nedesfăcută de pe masă. Nu-i plăceau coşmarurile; îi stricau toată ziua. Ar fi trebuit să rămână la pat, cum făcea Barth.

Pe drumul de întoarcere spre casă, i se întâmplă un lucru ciudat. La colţ, acolo de unde lua de obicei autobuzul, se produsese învălmăşeală – cineva urla ceva despre un nou tip de congelator – aşa încât fu nevoit să facă un ocol. Văzu autobuzul venind şi începu să alerge după el, cu paşi mărunţi. În clipa aceea, cineva din spate îi strigă pe nume. Privi peste umăr: un omuleţ cu o figură chinuită se grăbea să-l ajungă din urmă.

Burckhardt avu o ezitare, apoi îl recunoscut. Era o cunoştinţă întâmplătoare, un anume Swanson. Cu o expresie posacă, Burckhardt observă că pierduse deja autobuzul.

— Salut, zise el.

Pe faţa lui Swanson se putea citi o teribilă încordare.

— Burckhardt? Întrebă el iscoditor, cu o intensitate neobişnuită în voce. Rămase în picioare, tăcut, urmărind chipul lui Burckhardt; întreaga lui fiinţă părea mistuită de o dorinţă arzătoare, transformată treptat în speranţă neputincioasă şi regret. Caută ceva, aşteaptă ceva – gândi Burckhardt. Dar orice-ar fi vrut, Burckhardt nu ştia cum să-l ajute.

Oftă şi spuse iarăşi:

— Bună, Swanson.

Swanson nu păru să-l audă. Oftă, doar, la rândul său; un oftat din adâncul inimii.

— Nu e nimic de făcut, murmură omuleţul, aparent ca pentru sine. Clătină din cap, absent, în direcţia lui Burckhardt, apoi întoarse spatele şi plecă.

Burckhardt îl urmări cum se pierde în mulţime, uşor adus de spate şi cu umerii căzuţi. Era o zi neobişnuită, gândi, şi încă una care nu-i plăcea deloc. Lucrurile mergeau tot aiurea.

Călătorind spre casă cu următorul autobuz, medita ceva mai mult la acest ultim aspect. Nu era nimic înspăimântător sau dezastruos; dar se afla total în afara propriei experienţe. Îţi trăieşti viaţa, ca orice om, şi-ţi formezi un ansamblu întreg de impresii şi de reacţii. Aştepţi nişte lucruri. Când deschizi dulăpiorul cu medicamente, de pildă, este de aşteptat ca lama de ras să se găsească pe al doilea raft; la fel, când închizi uşa de la intrare, te aştepţi să fie nevoie să răsuceşti zăvorul de două ori.

Nu lucrurile care sunt perfecte şi merg cum trebuie îţi fac viaţa apropiată, ci acelea doar cu puţin nelalocul lor – zăvorul înţepenit, întrerupătorul din capul scărilor, ce necesită o apăsare suplimentară, fiindcă arcul e vechi şi nerezistent, covoraşul care alunecă în mod constant de sub picioare…

Nu se putea spune că ar fi apărut ceva în neregulă în privinţa modului de viaţă al lui Burckhardt; doar că, în acest caz, lucrurile nelalocul lor nu se potriveau. Bunăoară, Barth nu venise la slujbă, deşi Barth venea întotdeauna.

Burckhardt medita asupra subiectului, în timpul cât dură cina. O făcu şi după aceea, în ciuda încercărilor nevesti-sii de a-l atrage, pentru restul serii, la o partida de bridge cu vecinii, Anne şi Farley Dennerman – nişe oameni care-i plăceau şi pe care-i cunoştea de-o viaţă întreagă. În seara aceea, însă erau şi ei la fel de ciudaţi şi de gânditori, încât Burckhardt abia dacă ascultă plângerile lui Dennerman despre imposibilitatea obţinerii unei legături telefonice ca lumea sau comentariile consoartei lui despre dezgustătoarea varietate a reclamelor televizate pe care le urmărise în ultimele zile.

Burckhardt era pe cale să stabilească un nou record absolut în ce priveşte lipsa prelungită de atenţie, când, pe la miezul nopţii, cu o bruscheţe care-l surprinse până şi pe el – în mod ciudat, era conştient de ceea ce se întâmplă – se întoarse acasă şi se băgă în pat, unde adormi buştean.

II.

În dimineaţa zilei de 15 iunie Burckhardt se deşteptă din somn, ţipând.

Avusese un vis, mai real decât oricare altul din viaţa lui. Mai putea auzi încă explozia, mai putea simţi suflul ei zdrobindu-l de un perete. I se părea nefiresc să poată sta înţepenit în vârf de pat, într-o cameră absolut neatinsă.

Nevastă-sa urcă, lipăind, scările.

— Iubitule! Strigă ea. Ce s-a întâmplat?

— Nimic, murmură el. Am visat urât.

Cu mâna la inimă, femeia păru să se liniştească. Pe un ton supărat începu să spună:

— M-ai speriat aşa de tare, că…

Un zgomot venit din exterior o întrerupse. Era, deopotrivă, un vaiet de sirenă şi un dangăt de clopot, asurzitor şi paralizant.

Cei doi Burckhardt se uitară unul la celălalt, preţ de o clipă, după care se grăbiră la fereastră, cuprinşi de teamă.

Pe stradă nu se aflau maşinile pline de zarvă ale pompierilor, ci un simplu camion închis, târându-se cu încetineală în lungul trotuarului. Deasupra acestuia, înţesate în neorânduială, se aflau pâlniile ţipător colorate ale unor difuzoare. Din ele răsuna urletul strident al sirenelor, crescând în intensitate, amestecându-se cu huruitul motoarelor grele şi cu dangătul clopotelor. Era înregistrarea fidelă a sosirii echipelor de pompieri la locul unui incendiu de proporţii.

— Mary, zise Burckhardt uimit, se încalcă legea! Îţi dai seama ce fac ăştia? Au pus înregistrări din timpul unui incendiu. Ce-or fi având de gând?

— Poate că e o glumă, îşi dădu cu părerea nevastă-sa.

— Glumă? Să-i scoli din somn pe toţi cei din jur la ora şase dimineaţa?! Scutură din cap. Poliţia o să fie aici în zece minute, rosti el, profetic. Aşteaptă, numai, şi-ai să vezi.

Dar poliţia nu apăru – nici după zece minute, nici mai târziu. Oricine-ar fi fost farsorii, păreau să aibă permisiunea autorităţilor pentru tot circul făcut.

Autovehiculul se opri în mijlocul cvartalului de case şi zgomotul încetă pentru scurtă vreme. Apoi răsună pârâitul unui difuzor şi o voce asurzitoare lălăi: Frigidere Feckle!

Frigidere Feckle!

Neapărat procuraţi-vă un Frigider Feckle!

Feckle, Feckle, Feckle Feckle, Feckle, Feckle…”

O ţinu aşa, într-una, motiv pentru care din fiecare casa a cartierului apărură la ferestre chipuri ce se holbau afară, nedumerite. Vocea nu era puternică; era pur şi simplu asurzitoare.

Burckhardt scoase un urlet în direcţia nevesti-sii, încercând să acopere hărmălaia:

— Ce dracu-i ăla un frigider Feckle?

— Păi, un… Frigider, dragă! Răcni ea neajutorată, drept răspuns.

Brusc, zgomotul încetă şi camionul fu învăluit de tăcere. Era o dimineaţă ceţoasă şi liniştită; razele soarelui se strecurau aproape orizontal peste vârfurile acoperişurilor. Ar fi fost imposibil de crezut că, numai cu o clipă înainte, în liniştea cvartalului răsunase, aidoma unui muget, numele unui frigider.

— Smintită reclamă, rosti Burckhardt cu amărăciune. Căscă şi se depărta de fereastră. În definitiv, am putea să ne îmbrăcăm. Bănuiesc că s-a sfârşit cu…

Mugetul îl înhaţă de la spate; era ca şi cum cineva i-ar fi dat o palmă zdravănă peste urechi. O voce aspră, batjocoritoare, mai puternică decât trâmbiţa arhanghelului urlă: Ţi-ai luat un frigider? Pute! Dacă nu e un frigider Feckle, pute! Dacă e un frigider Feckle de anul trecut, pute! Numai frigiderul Feckle de anul ăsta e cel mai bun dintre toate! Orice frigider, cu excepţia unui Feckle de ultimul tip, pute!”

Glasul ţipa, plin de mânie, pe un ton dezarticulat: „Te previn! Du-te şi cumpără un frigider Feckle chiar acum! Grăbeşte-te! Grăbeşte-te să prinzi un Feckle! Grăbeşte-te să mai prinzi un Feckle! Fugi, fugi, fugi. Feckle, Feckle, Feckle, Feckle, Feckle, Feckle…”

În cele din urmă, vocea amuţi. Burckhardt îşi trecu limba peste buzele uscate. Începu să-i spună nevesti-sii:

— Poate că ar trebui să chemăm poliţia, ca să…, când difuzoarele izbucniră din nou; „Feckle, Feckle, Feckle, Feckle, Feckle, Feckle, Feckle. Frigiderele ieftine îţi strică mâncarea. Te îmbolnăveşti şi verşi. Te îmbolnăveşti şi mori. Cumpără un Feckle, Feckle, Feckle, Feckle! Ai scos vreodată o bucată de carne din frigiderul cel vechi să vezi cât de putredă şi de mucegăită e? Cumpără un Feckle, Feckle, Feckle, Feckle, Feckle! Ai de gând să înghiţi mâncarea stricată şi puţind? Sau vrei să devii un tip deştept, cumpărându-ţi un Feckle, Feckle, Feckle…”

Era prea mult. Cu degetele nimerind mereu pe-alăturea, Burckhardt reuşi în cele din urmă să formeze numărul poliţiei locale. Obţinu semnalul „ocupat” – era evident că ideea mai venise şi altora – şi în timp ce se chinuia, cu mişcări tremurate, să prindă iarăşi legătura, zgomotul de afară încetă.

Burckhardt privi pe fereastră. Autocamionul dispăruse.

*

Îşi desfăcu nodul de la cravată şi comandă chelnerului încă un Frosty-Flip. De n-ar menţine ăştia în interiorul lui Crystal Café o atmosferă atât de… Arzătoare! Zugrăveala proaspătă – roşu ofilit şi galben orbitor – arăta şi-aşa destul de rău; în plus, cineva se iluziona cu tot dinadinsul să creadă ca e luna ianuarie în loc de iunie: localul avea o temperatură cu cel puţin zece grade mai ridicată decât afară.

Din două înghiţituri mari dădu gata cocteilul. Băutura avea un soi de aromă ciudată, gândi el, dar era totuşi plăcuta la gust. Cum spusese şi chelnerul, tocmai bine ca să te răcorească!

Se ridică apoi, neîndemânatic, în vreme ce o fată traversa restaurantul, venind către el. Era lucrul cel mai minunat pe care-l văzuse vreodată în Tylerton. Bărbia în vânt, părul de culoarea mierii şi un trup care…

— Ce mai, toate i se potriveau! Nu exista nici cea mai mică îndoială de pe lume că rochia mulată pe ea era singurul articol de îmbrăcăminte pe care-l purta. Şi, în vreme ce primea salutul fetei, simţi cum roşeşte.

— Domnule Burckhardt. Vocea-i răsuna aidoma unor tam-tam-uri îndepărtate. Este minunat că, după cele întâmplate azi-dimineaţă, îmi mai permiteţi totuşi să vă văd.

Bărbatul tuşi ca să-şi dreagă glasul.

— Nu face nimic. Nu vreţi să luaţi loc, domnişoară…?

— April Horn, murmură ea, aşezându-se – lângă el, nu de cealaltă parte a mesei, unde fusese invitată. Spune-mi April, vrei?

„Degajă un parfum aparte”, gândi Burckhardt, cu bruma de creier ce-i mai rămăsese încă lucidă. Părea nedrept ca ea să se poată folosi de parfum cu o asemenea uşurinţă. Tresări, venindu-şi în fire, tocmai când chelnerul se îndepărta cu comanda pentru două porţii de filets mignon.

— Hei! Obiectă el.

— Te rog, domnule Burckhardt. Cu faţa întoarsă către el, îşi lipise umărul de al lui. Avea respiraţia fierbinte, iar privirea tandră şi neliniştită. Totul e plătit de corporaţia Feckle. Te rog, acceptă – este cel mai puţin însemnat lucru pe care ei îl pot face.

Îi simţi mâna scormonindu-i prin buzunare.

— Ai aici contravaloarea meniului, şopti ea pe un ton conspirativ. Te rog, fă asta pentru mine, da? Vreau să spun că mi-ar face plăcere să plăteşti dumneata consumaţia – în privinţa lucrurilor de acest fel, sunt o fată de modă veche.

Zâmbi implorator, apoi, mimând o discuţie de afaceri, insistă:

— Dar trebuie să iei banii! N-o să ajungă Feckle la sapă de lemn dacă-i iei! Ai putea chiar să-i dai în judecată pentru fiecare bănuţ pe care-l obţin tulburându-ţi. Somnul într-un asemenea hal.

Cu o senzaţie de zăpăceală, ca şi cum tocmai ar fi zărit pe cineva făcând să dispară un iepure într-o pălărie, Burckhardt zise:

— Eh, de fapt n-a fost chiar atât de rău, April. Cam zgomotos, poate, dar…

— Oh, domnule Burckhardt! Ochii ei albaştri erau larg deschişi, într-o expresie de admiraţie. Ştiam că ai să înţelegi. Chiar asta şi este – ce mai, e un frigider atât de minunat, încât unii dintre angajaţii noştri temporari s-au lăsat, ca să spunem aşa, prea mult seduşi de el. De îndată ce biroul central a aflat despre cele întâmplate, au fost trimişi reprezentanţi la toate locuinţele clin cartier pentru a-şi cere scuze. Soţia dumitale ne-a spus unde îţi putem telefona – şi eu sunt atât de încântată că ai avut bunăvoinţa de a mă lăsa să iau masa cu dumneata, ca să-mi pot cere, la rândul meu, scuze… Pentru că, într-adevăr, domnule Burckhardt, este un frigider formidabil! N-ar trebui să-ţi spun toate acestea, dar…

— Ochii cei albaştri se plecară cu sfioşenie – aş face orice pentru Frigiderele Feckle. Pentru mine este mai mult decât o slujbă. Ridică privirea; era încântătoare. Pun rămăşag că mă crezi o proastă, nu-i aşa?

— Ştii, eu…

— Oh, nu vrei sa fii nepoliticos! Femeia scutură din cap. Nu, nu te preface. Crezi, într-adevăr, că totul e o prostie. În

realitate, domnule Burckhardt, n-ai mai gândi astfel dacă ai şti mai multe despre marca Feckle. Lasă-mă să-ţi arăt acest micuţ prospect…

Burckhardt plecă de la restaurant o oră mai târziu. Dar nu numai fata fusese pricina întârzierii sale. Se mai adăugase la aceasta o întrevedere extrem de ciudata cu un omuleţ pe nume Swanson, despre care abia dacă ştia câte ceva, dar care-l oprise în plina strada, cu o grabă disperată – pentru ca apoi să-l părăsească fără nici o explicaţie.

Întârzierea rămase însă fără urmări. Domnul Barth, pentru prima dată de când lucra Burckhardt cu el, nu venise în ziua aceea – lăsându-l pe acesta din urmă să se lupte singur cu bilanţurile trimestriale.

Ceea ce avu cu adevărat importanţă, în cele din urma, fu amănuntul că – nu se ştie cum – semnase un cec pentru un frigider Feckle de ultimul tip – douăsprezece picioare cubice capacitate, dispozitiv de autodecongelare, preţ de catalog 625 dolari, cu un rabat „de curtoazie” de 10% – „drept compensaţie pentru oribila întâmplare de azi-dimineaţă, domnule Burckhardt”, spusese femeia.

Iar el nu era prea sigur în ce fel avea să-i explice nevestii-sii totul.

Nu mai trebui să-şi facă probleme. Imediat ce intră pe uşă, Mary îi zise dintr-o suflare:

— Mă întreb dacă ne putem permite să luăm un frigider nou, dragă. A fost aici un om care şi-a cerut scuze pentru tot tămbălăul ăla şi – ei, bine, ne-am apucat să vorbim şi…

Semnase, la rândul ei, un cec…

Trăise cea mai nenorocită zi cu putinţă, gândi Burckhardt mai târziu, în vreme ce se ducea la culcare. Dar, pentru el, cel puţin, ziua încă nu se încheiase. Resortul slăbit al întrerupătorului de lumină din capul scărilor refuza cu îndârjire să ţăcăne. Înfuriat, îl izbi pur şi simplu, dar bineînţeles că nu reuşi decât să disloce întrerupătorul din şuruburi. Siguranţele se scurtcircuitară şi toate luminile din casă se stinseră.

— La dracu! Zise Guy Burckhardt.

— S-au ars? Mormăi nevastă-sa somnoroasă. Lasă-le aşa până mâine dimineaţă, dragule.

Burckhardt scutură din cap.

— Bagă-te înapoi în pat. Vin şi eu, imediat.

Nu că-i pasă cine ştie ce de reparatul siguranţelor, dar era prea agitat ca să poată dormi. Desfăcu întrerupătorul defect cu ajutorul unei şurubelniţe, merse cu paşi împiedicaţi până în bucătăria întunecată, unde găsi o lanternă, apoi coborî cu băgare de seamă scările pivniţei. Acolo descoperi într-un colţ o siguranţă de rezervă, împinse un cufăr gol până lângă tabloul electric şi se sui pe el. Trase afară siguranţa veche şi o înlocui cu cea bună.

Când termină treaba, auzi deasupra, în bucătărie, ţăcănitul de start şi bâzâitul frigiderului.

Porni înapoi către scări, dar se opri, brusc.

Pe locul unde stătuse până atunci cufărul cel vechi, podeaua pivniţei strălucea neobişnuit de puternic. O cercetă mai îndeaproape, la lumina lanternei. Era din metal!

— Ei drăcie! Spuse Guy Burckhardt. Clătină din cap, fără a-i veni să creadă. Privi totul de foarte aproape, parcurgând marginile petei metalice cu degetul arătător şi se alese cu o tăietură supărătoare – marginile erau tăioase.

Podeaua de ciment, acoperită cu pete, a pivniţei reprezenta doar o pojghiţă subţire. Găsi un ciocan şi sparse cu el mortarul în câteva locuri – pretutindeni dădu peste metal.

Întreaga pivniţa nu era altceva decât o cutie de aramă. Chiar şi cărămizile din zid formau doar o faţadă falsă, aplicată peste un strat de metal.

Uluit, atacă unul dintre pilonii fundaţiei. Aceştia, cel puţin, erau din lemn adevărat. La fel şi sticla din fereastră, era sticlă adevărată.

Îşi supse degetul care-i sângera şi încercă baza scărilor ce duceau afară din pivniţă. Lemn veritabil! Desprinse o aşchie din cărămizile de sub arzătorul de gaz. Cărămizi adevărate. Pereţii de fixare, podeaua – toate erau însă contrafăcute.

Ca şi cum cineva ar fi armat casa cu un schelet de metal, îndepărtând apoi, metodic, orice urmă.

Cea mai mare surpriză o avu totuşi cu carcasa răsturnată a unei bărci ce bloca jumătatea din fund a pivniţei – amintire a unei scurte perioade din urmă cu câţiva ani, când Burckhardt avusese un atelier acasă. Din afară privită, arăta perfect normal. Înăuntru însă, acolo unde ar fi trebuit să fie bănci, şi scaune, şi lădiţe cu scule se afla acum doar o încâlceală de scoabe din fier, ruginite şi neterminate.

Dar eu am construit toate astea! Exclamă Burckhardt, uitând de rana de la deget. Se rezemă de carcasa bărcii, năuc, încercând să reia totul de la capăt. Prin urmare, cineva – din motive situate dincolo de înţelegerea lui – îi luase de acolo barca şi pivniţa, poate chiar şi casa întreagă, înlocuindu-le cu nişte cópii perfecte ale obiectelor reale.

E o tâmpenie! Vorbi el, adresându-se pivniţei pustii. La lumina lanternei, privi de jur-împrejur. Şopti: Pentru numele lui Dumnezeu, de ce-ar fi făcut cineva un asemenea lucru?!

Raţiunea refuză să-i dea un răspuns, căci nu exista niciunul rezonabil. Timp de minute în şir, Burckhardt contemplă imaginea nesigură a propriei sale judecăţi.

Se uită din nou, cu atenţie, sub barcă, sperând să se convingă că totul a fost doar o greşeală, o închipuire. Dar fierăria şleampătă, neterminată, rămânea tot acolo – mereu aceeaşi. Se strecură dedesubt, ca să vadă mai bine, pipăind neîncrezător lemnul aspru. De neînchipuit, imposibil!

Stinse lumina lanternei şi se pregăti să se furişeze afară. Dar nu mai apucă s-o facă. În clipa dintre ordinul dat picioarelor, de a se mişca, şi mersul propriu-zis, simţi o oboseală bruscă, epuizantă, revărsându-i-se în tot corpul.

Starea de veghe începu să dispară – nu imediat, ci ca şi cum ar fi fost îndepărtată încetul cu încetul, şi Guy Burckhardt adormi.

III.

În dimineaţa zilei de 16 iunie, Guy Burckhardt se trezi stând ghemuit, cu trupul ţeapăn, sub carcasa bărcii din temelia casei – şi alergă la etaj, ca să afle că era, de fapt, în data de 15 iunie.

Primul lucru pe care-l făcuse după aceea a fost să cerceteze înnebunit, cuprins de febrilitate, copastia bărcii, podeaua falsă a pivniţei şi imitaţiile de pietre din temelia casei. Erau toate exact aşa cum şi le amintea – absolut de necrezut.

Urcă din nou în casă…

Bucătăria reprezenta aceeaşi reflectare blajină, neinteresantă, a propriei personalităţi. Pe perete, ca de obicei, ceasul electric torcea liniştit, cu limbile dând înconjur cadranului. Aproape ora şase, indica aparatul. Din moment în moment, Mary avea să se trezească şi ea.

Burckhardt deschise cu o izbitura uşa de la intrare şi rămase aşa, privind îndelung strada pustie. Pe trepte, aruncat neglijent, zăcea ziarul din acea dimineaţă – şi-n vreme ce-l netezea, observă că purta data de 15 iunie.

Dar asta era imposibil. Ieri fusese 15 iunie – ziua întocmirii bilanţurilor. Nu era o dată prea uşor de uitat.

Se înapoie în hol şi înşfăca telefonul. Formă numărul de la Informaţii meteo şi auzi o voce bine modulată, care părea că fredonează:„…În curs de răcire, izolat averse de ploaie. Presiunea atmosferică, trei virgulă zero patru, în creştere. Prognoza Biroului Federal de Meteorologie pentru ziua de 15 iunie: vreme călduroasă şi însorită, cu maxime cuprinse între…”

Puse receptorul în furca. Aşadar, 15 iunie…

— Sfinte Sisoe! Rosti el, implorator. Lucrurile erau cu adevărat dementiale. Auzi zbârnâitul deşteptătorului de la căpătâiul nevesti-sii şi se năpusti pe scări, în sus.

Mary Burckhardt şedea în capul oaselor în. Pat, cu privirea îngrozită şi incapabilă de înţelegere, a cuiva care tocmai s-a trezit dintr-un coşmar.

— Oh! Bolborosi ea, când îşi văzu soţul intrând în cameră. Iubitule, dac-ai şti… Adineaori am avut cei mai cumplit vis posibil! Totul era ca o explozie şi…

— Iarăşi? Întrebă Burckhardt, nu prea compătimitor totuşi. Mary, se întâmplă ceva straniu! Încă de ieri, cât a fost ziua de lungă, am ştiut că ceva nu e în regulă şi…

Continuă astfel, povestindu-i despre cutia de aramă care le ţinea loc de pivniţă, apoi despre oribilul surogat cu care nu-se-ştie-cine îi înlocuise barca. Mary păru la început uimită, se alarmă, pentru a sfârşi, în cele din urmă, într-o atitudine jenată şi împăciuitoare.

— Dragule, eşti sigur? Întrebă ea. Fiindcă eu am curăţat vechitura aia de cufăr acum vreo săptămână şi n-am observat nimic.

— Absolut sigur! Zise Guy Burckhardt. L-am mutat aseară lângă perete, ca să mă urc pe el şi să înlocuiesc siguranţa, după ce-am ars becurile şi-atunci…

— Ce-ai făcut? Îl privi Mary mai mult decât alarmată.

— Am ars becurile. Dar cum, ştii doar, când s-a stricat întrerupătorul de la etaj… Am coborât în pivniţă şi…

Mary se aşeză înapoi, pe pat.

— Guy, întrerupătorul nu e câtuşi de puţin defect. Eu, cu mâna mea, am stins luminile aseară.

Burckhardt se holbă dintr-odată la nevastă-sa.

— Ei, asta-i, strigă el, ştiu că n-ai făcut-o! Poftim şi uită-te!

Cu paşi apăsaţi, ieşi pe coridor şi arătă cu degetul, într-un gest dramatic, spre întrerupătorul defect – acela pe care noaptea trecută îl deşurubase şi-l lăsase atârnând.

Numai că acum lucrurile stăteau cu totul altfel, întrerupătorul nu mai era defect, dimpotrivă, arăta la fel ca de obicei. Nevenindu-i să creadă, Burckhardt apăsă pe buton şi lumina ţâşni în ambele holuri.

*

Îngrijorată şi palidă, Mary plecă la bucătărie să pregătească micul dejun. Burckhardt rămase locului, nemişcat, privind vreme îndelungată la întrerupător.

Procesele sale logice depăşiseră de mult punctul de uluială şi de şoc pur şi simplu nu mai funcţionau.

Se bărbieri, se îmbrăcă şi se aşeză la masă, pradă unei stări de meditaţie încremenită. Nevastă-sa se abţinu să-l deranjeze; înţelegătoare şi liniştită, îl sărută la despărţire şi el se grăbi, fără vreun alt cuvânt, să prindă autobuzul.

La birou, domnişoara Mitkin îl întâmpină cu un căscat.

— Neaţa! Zise ea, somnoroasă. Mr. Barth nu vine astăzi.

Burckhardt începu să spună ceva, dar apoi se stăpâni. Femeia nu avea de unde să ştie că Barth nu fusese la slujbă nici în ziua precedentă, fiindcă rupsese din calendar fila cu 14 iunie, pentru a face loc aceleia noi, cu 15 iunie.

Se îndreptă clătinându-se către biroul său, uitându-se cu o privire absentă la corespondenţa nedesfăcută a acelei dimineţi. Şi, cu toate că nu se atinsese de ea, ştia deja că plicul de la Factory Distributors conţine o comandă pentru douăzeci de mii de cărămizi fonoizolante, iar cel de la Finebeck & Sons, o reclamaţie.

După o lungă perioadă de timp, se apucă să le deschidă, cu mişcări poticnite. Presupunerile i se adeveriră.

La ora prânzului, mânat de un disperat simţ al urgenţei, Burckhardt o determină pe domnişoara Mitkin să meargă ea prima la masă – în ziua-de-ieri-15-iunie el fusese primul. Femeia plecă, uşor îngrijorată de insistenţa lui exagerată – fără ca prin

asta să contribuie cu ceva la schimbarea stării sufleteşti a lui Burckhardt.

Telefonul sună şi el îl ridică, neatent.

— Filiala locală Contro Chemicals, Burckhardt la aparat.

— Aici e Swanson, rosti vocea de la celălalt capăt al firului. Apoi tăcu.

Burckhardt rămase în aşteptare, dar asta fusese totul.

— Alo, mai încercă el o dată.

Din nou pauză. După care Swanson întrebă pe un ton de resemnare plină de tristeţe:

— Nimic deocamdată, nu?

— Nimic ce? Ascultă, Swanson, îţi trebuie neapărat un lucru anume? Ieri ai ajuns până la mine şi când să intri, ai renunţat. De ce…

Vocea explodă brusc:

— Burckhardt! Oh, Dumnezeule, îţi aminteşti! Rămâi pe loc, într-o jumătate de oră sunt la tine.

— Ce vrea să însemne asta?

— N-are importanţă, rosti, pe un ton excitat, omuleţul. O să-ţi povestesc când ne vom vedea. Deocamdată, nu mai spune nimic în plus la telefon – e posibil să fim interceptaţi. Atâta doar: rămâi unde eşti şi aşteaptă-mă. Oh, dar stai o clipă… O să fii singur în birou?

— Nu cred. Probabil că va fi de faţă şi domnişoara Mitkin.

— La naiba! Atunci, ascultă: unde iei masa de obicei? E un loc bun, zgomotos?

— Păi, da… Aşa cred. Se numeşte Crystal Café. E aici, în cartier.

— Ştiu unde e. Ne vedem acolo, peste o jumătate de oră! Se mai auzi doar clinchetul receptorului pus în furcă.

*

Crystal Café îşi pierduse de mult culoarea învăpăiată, cu toate acestea atmosfera din interiorul său îşi menţinea un tonus ridicat. Proprietarii îi adăugaseră şi muzică, întreruptă când şi când de reclame. Anunţurile pomeneau ceva despre cocteilul Frosty-Flip, despre ţigările Marlin – „Sunt dezinfectate!” torcea vocea crainicului, ca o pisică – şi, în sfârşit, despre nişte bomboane, marca Choco-Rite, în privinţa cărora Burckhardt nu-şi putu aminti dacă mai auzise de ele şi înainte, ori nu. Află însă acum o groază de amănunte.

În vreme ce aştepta ca Swanson să-şi facă apariţia, o fată îmbrăcată cu fustiţa de celofan lucios proprie vânzătoarelor de ţigări din barurile de noapte, traversă încăperea restaurantului, purtând între mâini o tavă cu dulciuri învelite în hârtie stacojie.

— Bomboanele Choco-Bite sunt acrişoare, murmura ea, apropiindu-se de masa lui Burckhardt. Bomboanele Choco-Bite sunt mai mult decât acrişoare!

Burckhardt, atent să nu-i scape cumva ciudatul omuleţ de la care primise telefon, nu-i prea dădu atenţie la început. Dar apoi, în vreme ce fata împărţea ocupanţilor mesei alăturate un pumn de acadele, zâmbind fiecărui client în parte, Burckhardt o zări şi se întoarse s-o privească mai bine.

— Ia te uită, domnişoara Horn! Zise el.

Luată prin surprindere, fata scăpă din mâini tăviţa cu bomboane.

Burckhardt se ridica, îngrijorat.

— S-a întâmplat ceva?

Dar tânăra o luase deja la sănătoasa.

Patronul restaurantului aruncă o privire bănuitoare în direcţia lui Burckhardt, care se aşezase la loc, pe scaun, încercând să treacă, pe cât posibil, neobservat. Doar nu rostise nici o insultă! Poate că însă, în ciuda picioarelor ei goale, prelungi, pe care le etala de sub fustiţa de celofan, fata fusese crescută în nişte principii foarte severe, gândi Burckhardt.

— Iar când el i se adresase, îl crezuse probabil cine ştie ce Don Juan.

Ridicola idee! Burckhardt se încruntă cuprins de jenă şi înşfacă lista de bucate.

— Burckhardt! Cuvântul răsună ca o şoaptă ascuţită.

Uimit, îşi ridică privirile peste marginea menu-ului. Pe scaunul din faţă şedea ţeapăn şi plin de încordare omuleţul cu numele de Swanson.

— Burckhardt! Şopti iarăşi omuleţul. Hai să ieşim de-aici! În clipa asta ei sunt deja pe urmele tale. Dacă vrei să rămâi în viaţă, vino cu mine!

Tonul omuleţului era categoric. Burckhardt schiţă un zâmbet larg, ca de scuză, destinat patronului ce continua să-şi păstreze aerul ameninţător, apoi îl urmă pe Swanson afară din local. Omuleţul părea că ştie unde merge. Ajuns în stradă, îl

înhaţă pe Burckhardt de cot, silindu-l să se grăbească spre ieşirea din cartier.

— Ai văzut-o? Întrebă el. Femeia aceea, April Horn. Tocmai a intrat în cabina telefonică. Îi va aduce aici în maximum cinci minute, crede-mă, aşa că grăbeşte-te!

*

Cu toate că strada era înţesată de lume şi de maşini, nimeni nu se sinchisea de prezenţa lui Burckhardt, nici de cea a lui Swanson. Aerul avea în el ceva pişcător, aducea mai degrabă a octombrie decât a iunie – gândi Burckhardt – şi asta în pofida afirmaţiilor Biroului Meteorologic. Şi dintr-odată se simţi de-a dreptul idiot, aşa cum păşea în urma omuleţului acela nebun, mereu fugind cât mai departe de nişte „ei” necunoscuţi, către… Către ce? Încotro? Se putea foarte bine ca micul om să fi fost ţicnit; în momentul acela însă el murea de frică. Iar frica era molipsitoare.

— Intră aici! Gâfâi omuleţul.

Era un alt restaurant – mai mult un bar, dar totuşi de mâna a doua, pe care Burckhardt nu-l mai frecventase până atunci.

— Drept înainte, şopti Swanson şi Burckhardt, ca un băiat ascultător, se îndreptă pe lângă mulţimea de mese către capătul cel mai îndepărtat al restaurantului.

Noul local avea forma unei litere L, cu faţada spre două străzi aflate în unghi drept una cu alta. Ieşiră pe strada laterală, în vreme ce Swanson se uita indiferent la casierul cu mutră întrebătoare, şi traversară pe celălalt trotuar.

Stăteau acum sub marchiza de la intrarea unui cinematograf. Expresia chipului lui Swanson căpătă un aer de destindere.

— I-am păcălit! Croncăni el, moale. Încă puţin şi-am scăpat.

Se apropie de casă şi cumpără două bilete. Burckhardt îl urmă în interiorul cinematografului. Rula obişnuitul matineu al unei zile de lucru şi sala se dovedi a fi aproape goală. Dinspre ecran răzbăteau împuşcături şi tropot de cai. Un plasator stingher, rezemat de o balustradă vopsită în bronz strălucitor, le aruncă o scurtă privire, după care – în vreme ce Swanson îl conducea pe Burckhardt în josul unui şir de trepte de marmură,

acoperite cu covoare – se întoarse, cu acelaşi aer plictisit, să urmărească mai departe filmul.

Cei doi se aflau acum în holul la acea oră pustiu. Văzură o uşă – de la toaleta pentru femei, apoi alta, de la toaleta bărbaţilor; în fine, mai exista şi o a treia uşa, pe care stătea scris, cu litere aurite: DIRECTOR. Swanson asculta cu atenţie, deschise uşa încetişor şi aruncă o privire dincolo.

— E-n ordine, comunică el, mai mult prin gesturi.

Burckhardt îl urmă prin încăperea goală către o altă uşă – o cameră particulară, probabil, căci nu era marcată în nici un fel.

Uşa nu era încuiată. Swanson o deschise precaut, privi înăuntru şi-i făcu semn lui Burckhardt să se apropie.

Stăteau amândoi într-un tunel cu pereţii metalici, luminat ca ziua. In acel moment, tunelul era pustiu, întinzându-se liber de o parte şi de alta a uşii de acces.

Burckhardt privi întrebător în jur. Un lucru ştia şi el, ba încă al dracului de bine:

Sub Tylerton nu exista un asemenea tunel!

*

O cameră cu fotolii, cu un pupitru de comandă şi cu nişte obiecte aducând a ecrane de televiziune se deschidea din tunel. Swanson se prăbuşi într-un fotoliu, suflând din greu.

— Pentru un timp, aici suntem în siguranţă, rosti el, răguşit. Nu prea se aventurează ei prin locul ăsta! Iar dacă totuşi vor veni, atunci o să-i auzim şi ne vom putea ascunde.

— Ei? Care ei? Dori să afle Burckhardt.

— Marţienii! Răspunse scurt omuleţul. Vocea-i răsună ca un plesnet, devenind dintr-odată lipsită de viaţă. Continuă, pe un ton sumbru: Mă rog, eu cred că marţieni sunt… Deşi, dacă mă gândesc bine, s-ar putea să ai dreptate; am avut destul timp să reflectez la asta, în cele câteva săptămâni de când te-au capturat. La urma urmei, ar putea să fie şi alţii. Cu toate că…

— Începe cu începutul. Cine m-a capturat şi când?

Swanson oftă.

— Care va să zică, trebuie să reiau toată istoria de la cap. Fie! Acum vreo două luni, târziu, într-o noapte, ai ciocănit cât te ţineau puterile la uşa apartamentului meu. Erai bătut măr şi năucit de frică. M-ai implorat să te ajut.

— Am făcut ea una ca asta?

— Bineînţeles că nu-ţi mai aminteşti nimic. Ascultă totuşi şi-ai să înţelegi. Vorbeai ca şi cum ai fi recitat o poezie învăţată pe dinafară – cum că ai fost capturat şi ameninţat, iar soţia dumitale omorâtă şi-apoi reînviată, mă rog, tot soiul de prostii amestecate. Am crezut că ai înnebunit de-a binelea. Dar… Ei bine, în ceea ce te priveşte, am avut întotdeauna o mare doză de respect pentru dumneata… M-ai implorat să te ascund şi cum eu aveam camera aceea obscură… Ştii doar, se deschide numai din interior, eu, cu mâna mea, am montat zăvorul. Prin urmare, am intrat amândoi acolo – doar ca să-ţi fac pe plac – şi nu cu mult după aceea – să mai fi fost vreo cincisprezece, douăzeci de minute până la miezul nopţii – am leşinat.

— Leşinat?

Swanson încuviinţă din cap.

— Amândoi. Ca şi cum ne-ar fi izbit un sac cu nisip. Dar, ascultă, nu ţi s-a întâmplat la fel şi azi-noapte?

— Ba da, cred că da, acceptă Burckhardt, nesigur.

— Păi vezi?! Şi-apoi, deodată, ne-am trezit iarăşi, iar dumneata ai zis c-o să-mi arăţi ceva nostim. Am ieşit din casă şi-am cumpărat un ziar. Avea data de 15 iunie…

— 15 iunie? Dar asta e ziua de astăzi! Vreau să spun…

— Ai nimerit-o, prietene. În Tylerton este mereu astăzi!

Era nevoie de timp ca să înţelegi aşa ceva…

— De câte săptămâni stai ascuns în camera obscură? Îl chestiona Burckhardt.

— Cine mai ştie?! Patru, probabil cinci săptămâni. Am pierdut numărătoarea… Şi în fiecare zi, acelaşi lucru: întotdeauna 15 iunie, întotdeauna proprietăreasa mea, doamna Keefer, care spală treptele de la intrare, întotdeauna acelaşi titlu în ziarele de la chioşcul din colţ. Devine plictisitor, amice.

IV.

Fusese ideea lui Burckhardt şi Swanson, cu toate că nu era de acord cu ea, se conformă. Oamenii de tipul lui Swanson se conformau întotdeauna…

— E periculos, mormăi el, îngrijorat. Dacă vine cineva? Or să pună mâna pe noi şi…

— Şi?… Avem ceva de pierdut? Swanson ridică din umeri.

— E periculos, mai spuse el. Dar se supuse. Ideea lui Burckhardt era foarte simplă. Tunelul ducea undeva – iată singurul lucru sigur. Marţieni ori altă naţie, conspiraţie fantastică

ori vedenie a unui nebun, misterul ce plana asupra Tylerton-ului avea o explicaţie şi locul unde se afla aceasta era capătul tunelului.

Porniră în fugă într-acolo. Străbătură mai bine de o milă, până să înceapă să zărească o ieşire. Se puteau socoti norocoşi – nimeni nu venise prin subterană, să pună mâna pe ei! De altfel, după spusele lui Swanson, tunelul părea să fie folosit numai la anumite ore.

Aşadar, întotdeauna 15 iunie. De ce? Se întreba Burckhardt. Nu avea importanţă cum. Ci: de ce?

Şi cufundarea în somn, complet involuntară – pentru fiecare individ, în acelaşi timp. Şi neputinţa de a-şi mai aminti – nimic, niciodată. Swanson povestise cu câtă nerăbdare aşteptase să-l revadă pe Burckhardt, în dimineaţa imediat următoare momentului în care acesta întârziase, imprudent, cinci minute în plus, înainte de a se refugia în camera obscură. Când Swanson ajunsese acolo, Burckhardt dispăruse. Swanson îl reîntâlnise în aceeaşi zi, pe stradă, dar Burckhardt nu părea să-şi mai aducă aminte de nimic.

Iar Swanson îşi trăise, timp de săptămâni, existenţa lui de şoarece, noaptea – ascunzându-se în camera obscură ca într-o cuşcă de lemn, ziua – furişându-se, sub imperiul unei speranţe pline de milă, în căutarea lui Burckhardt, alergând aproape la limita dintre viaţă şi moarte, încercând să se ferească de ochii lor sfredelitori…

Ei. Din rândurile lor făcea parte şi fata, April Horn. Doar urmărindu-i mersul suplu, nepăsător, cu care intrase într-o cabină telefonică, de unde apoi „uitase” să mai iasă, reuşise Swanson să descopere tunelul. Un altul era tutungiul din clădirea unde-şi avea Burckhardt biroul. Erau mai mulţi, cel puţin o duzină, pe care Swanson fie că-i cunoştea direct, fie că-i bănuia doar ca făcând parte din rândurile lor.

Era destul de uşor să-i identifici, odată ce ştiai unde să cauţi. Căci în Tylerton numai ei îşi schimbau rolurile de la o zi la alta. Burckhardt se afla în autobuzul de 8,51 în fiece dimineaţa a zilei-care-era-15-iunie, fără să se abată nici măcar cu un milimetru sau cu o secundă de la acest program. April Horn, în schimb, apărea uneori într-o ţinută de scandal, îmbrăcată cum era cu fustiţa aceea scurtă, din celofan şi învârtindu-se printre mese, pentru a împărţi amatorilor dulciuri sau ţigări; alteori,

dimpotrivă, putea fi văzută cu vestimentaţia completă; în sfârşit, nu de puţine ori, Swanson n-o zărea deloc pe parcursul unei zile.

Oameni obişnuiţi? Marţieni? Orice-ar fi fost, ce sperau să obţină dintr-o asemenea mascaradă nebunească?

Burckhardt habar n-avea cum sună. Răspunsul – dar poate că răspunsul se afla în spatele uşii de la capătul coridorului...?! Ascultară cu atenţie şi percepură nişte sunete îndepărtate, abia distincte. Nimic periculos însă. Deschiseră uşa şi intrară.

O nouă încăpere, pe care o traversară grăbiţi, şi un şir de trepte conducând în ceea ce Burckhardt recunoscu a fi sediul uzinelor Contro Chemicals.

Hala era pustie. Prin el însuşi, acest fapt nu conta prea mult – fabrica, automatizată, nu necesitase niciodată un personal prea numeros. Burckhardt îşi aminti totuşi, de la singura lui vizită efectuată acolo, activitatea continuă, interminabilă, a uzinei, supapele închizându-se şi deschizându-se pe rând, cuvele ce se goleau şi se umpleau singure, amestecând, fierbând şi testând chimic lichidele înspumate bolborosind. Uzina nu era niciodată populată, dar nici nu cunoştea odihna.

Numai că acum era nemişcată. Exceptând sunetele îndepărtate auzite la început, nu exista în cuprinsul ei nici măcar o singură răsuflare vie. Până şi aparatele tăcuseră. Creierele electronice staţionare nu transmiteau nici o comanda, bobinele şi releele se aflau în stare de repaus.

— Să mergem! Zise Burckhardt. Swanson îl urmă fără tragere de inimă, pe intervalele încâlcite dintre conductele şi rezervoarele de oţel.

Mergeau de parcă moartea s-ar fi aflat în imediata lor apropiere. Într-un fel, chiar aşa se întâmpla – ce altceva erau roboţii aflaţi acum în nemişcare, decât nişte trupuri lipsite de viaţă?

Swanson se strânse mai aproape de Burckhardt.

— Mi-e teamă, scânci el.

Traversaseră deja încăperea şi sunetele crescuseră în intensitate. Nu erau zgomote de maşini, aduceau mai curând cu nişte voci. Burckhardt păşi cu grijă spre una din uşile aflate la vedere, şi luându-şi inima în dinţi, aruncă o privire dincolo de ea.

Văzu o cameră de mici dimensiuni, înţesată cu ecrane de televiziune, fiecare dintre ele – erau vreo duzină, ori poate chiar

mai multe – având în faţă un bărbat sau o femeie ce priveau fix imaginile şi dictau ceva într-un microfon. Operatorii de la pupitre difereau de la scenă la scenă; în plus, nu existau niciodată două ecrane care să indice aceeaşi scenă.

Imaginile păreau să aibă prea puţine puncte comune. Una reprezenta un magazin, unde o tânără îmbrăcată în maniera lui April Horn făcea demonstraţii practice cu un frigider. O alta se compunea dintr-o suită de cadre înfăţişând interiorul mai multor bucătării. Burckhardt aruncă o privire fugară şi spre ceea ce se dovedi a fi debitul de tutun din holul imobilului unde-şi avea biroul.

Era un lucru ciudat. Lui Burckhardt i-ar fi plăcut să stea acolo şi să se uite până s-ar fi lămurit despre ce e vorba. Prea se afla însă multă lume în acel loc.

Ar fi fost suficient ca vreunul dintre cei prezenţi să se întoarcă înspre uşă sau să vrea să iasă din cameră, ca să-i descopere imediat…

*

Dădură peste o altă încăpere, de astă dată liberă. Era un birou spaţios şi, totodată, somptuos, în care se afla o masă de scris înţesată cu hârtii. Burckhardt se uită prin ele, la început în fugă, apoi – pe măsură ce cuvintele înscrise pe una dintre pagini îi captară atenţia – cu o fascinaţie neîncrezătoare.

Parcurse în grabă foaia de hârtie aflată deasupra, după aceea pe următoarea, în timp ce Swanson răscolea frenetic prin sertare.

Nevenindu-i să creadă, Burckhardt aruncă hârtiile înapoi pe birou, însoţindu-şi gestul de o înjurătură.

Swanson, abia luându-l în seamă, mârâi încântat:

— Priveşte! Îi arătă o armă scoasă din sertar. Pe deasupra, e şi încărcată!

Burckhardt îl privi însă absent, încercând să priceapă câte ceva din cele citite. Şi brusc, în vreme ce realiza spusele lui Swanson, ochii începură să-i strălucească:

— Dumnezeule bun! Strigă el. O luăm cu noi. Cu arma asta, Swanson, o să ieşim de-aici numaidecât. Mergem la poliţie şi le povestim totul. Nu la copoii din Tylerton, ci la F. B. I. Priveşte numai!

Hârtiile pe care i le înmână lui Swanson aveau drept antet inscripţia: „Raport asupra desfăşurării testului teritorial. Subiect:

Campania publicitară pentru ţigările Marlin”. Urma un şir întreg de cifre aliniate într-un tabel, fără nici un înţeles pentru Swanson şi, deopotrivă, pentru Burckhardt; abia la sfârşit se afla un rezumat, care spunea următoarele: „Deşi testul 47-K3 aproape ca a dublat numărul celor ce folosesc pentru întâia oară produsul, mai mult decât a tăcut-o oricare dintre testele anterioare, este foarte probabil cel el nu va putea fi folosit în practică, din pricina reglementărilor locale privind poluarea sonoră.

Testările în cadrul grupului 47-K12 au fost de valoare mediocră; recomandarea noastră este ca testele ulterioare să aibă în vedere tocmai acest lucru, fiecare dintre cele trei campanii publicitare ce urmează făcându-se atât prin adăugarea tehnicilor de eşantionare, cât şi în absenţa acestora.

O sugestie alternativă ar fi să se procedeze direct la folosirea ŞIRURILOR K12 cele mai caracteristice, în cazul în care clientul nu este dispus să accepte cheltuielile presupuse de testările suplimentare.

Toate aceste perspective antecalculate au o probabilitate de 80% în ceea ce priveşte încadrarea într-un interval de abatere de la rezultatele prevăzute de circa 1-1,5 procente şi o probabilitate mai mare de 99% ca respectivul interval să sporească până la 5%”.

*

Swanson ridică privirile de pe hârtie, uitându-se drept în ochii lui Burckhardt.

— Nu pricep o iotă, se plânse el.

— Nici nu te condamn pentru asta, îi răspunse Burckhardt. Pare o nebunie, dar numai aşa se leagă între ele lucrurile, Swanson, numai aşa! Tipii ăştia nu-s nici marţieni, nici cine ştie ce altă minune. Sunt specialişti în reclamă! Printr-un anume mijloc – Dumnezeu ştie cum au făcut-o!

— Au pus stăpânire pe întregul Tylerton. Ne aflăm cu toţii la cheremul lor – eu, tu şi alţi douăzeci sau treizeci de mii de locuitori.

Poate că ne hipnotizează, ori poate că e vorba de cu totul altceva; dar, oricum ar face-o, rezultatul e că ne lasă să trăim doar o singură zi – timp în care ne bombardează cu reclamele lor afurisite. Iar la sfârşitul perioadei, după ce au urmărit tot ce s-a întâmplat, şterg din creierele noastre amintirile zilei

respective şi o iau de la început, în dimineaţa următoare, cu o nouă reclamă.

*

Swanson rămăsese cu gura căscată. Înghiţi în sec, cu greu şi rosti pe un ton categoric:

— Prostii! Aiureli!

Burckhardt scutură cu încăpăţânate din cap.

— Desigur, pare o nebunie – dar totul e o nebunie. Cum altfel s-ar putea oare explica cele întâmplate? Nu poţi nega că majoritatea oamenilor din Tylerton trăiesc mereu una şi aceeaşi zi – ai văzut-o doar cu proprii tăi ochi. Asta e partea nebunească a faptelor şi trebuie să admitem că e şi adevărată… Afară de faptul că noi am fi cei nebuni! Odată ce admiţi. Însă că cineva, cumva, ştie în ce fel să ducă totul la bun sfârşit, restul poate fi interpretat oricum.

Gândeşte-te numai, Swanson! Ei testează şi cel mai mic amănunt, înainte de a cheltui măcar un bănuţ pentru reclamă! Ai idee, aşa, în general, despre ce înseamnă asta? Doar bunul Dumnezeu ştie câţi bani sunt în joc aici – ceea ce ştiu eu, cu siguranţă, este faptul că unele companii cheltuiesc în fiecare an pentru activităţi promoţionale cel puţin treizeci-patruzeci de milioane de dolari. Înmulţeşte cifra, să zicem, cu o sută de asemenea întreprinderi. Să mai presupunem că fiecare dintre ele reuşeşte să afle cum trebuie procedat pentru a reduce cheltuielile publicitare cu numai 10%. Iar asta e un fleac, te rog să mă crezi!

Dacă ei ar şti dinainte ce urmează să se întâmple, atunci şi-ar putea diminua costurile până la jumătate – sau poate chiar la mai puţin de jumătate, ce ştiu eu…?! Or, este vorba de a economisi circa două sau trei sute de milioane dolari anual. Iar dacă din această sumă se plăteşte pentru folosirea Tylerton-ului numai zece sau douăzeci la sută, şi încă e al dracului de ieftin pentru respectivele companii, chiar dacă pentru cel ce stăpâneşte Tylerton-ul suma e de-a dreptul fabuloasă…

Swanson îşi umezi buzele cu vârful limbii.

— Vrei să spui, încercă el, ezitant, că noi suntem un fel de… Mă rog, un fel de auditoriu pasiv?

Burckhardt încruntă din sprâncene.

— Nu tocmai. Câteva clipe rămase pe gânduri. Ştii cum testează doctorii un lucru de genul penicilinei? Fixează pe nişte

discuri de gelatină o serie de culturi de experienţă şi încearcă apoi substanţa, modificându-i continuu caracteristicile. Ei bine, ăştia suntem noi, Swanson – noi suntem germenii! Atâta doar, că în cazul de faţă totul este mult mai eficient. Nici nu au nevoie de mai mult de o singură colonie, din moment ce pe aceasta o pot reutiliza iar şi iar, la infinit.

Era prea complicat pentru Swanson… Se mulţumi doar să întrebe:

— Şi-acum ce facem?

— Mergem la poliţie. Nu putem să-i lăsăm să folosească fiinţele omeneşti drept cobai…!

— Şi cum ajungem acolo? Burckhardt avu o ezitare.

— Păi, mă gândesc să…, începu el, cu voce tărăgănată. Dar bineînţeles: încăperea asta e biroul cuiva important. Avem o armă. Prin urmare, vom sta aici până va apare individul. El va fi cel care ne va scoate afară.

Simplu şi direct… Relaxat, Swanson îşi găsi un loc unde să stea, rezemat de perete, în afara câmpului vizual al cuiva care ar fi intrat în încăpere. Burckhardt se postă chiar în spatele uşii.

Şi începură să aştepte.

*

Aşteptarea nu fu prea lungă. O jumătate de oră, cel mult. Apoi, Burckhardt auzi glasuri ce se apropiau şi mai avu timp doar pentru o şoaptă grăbită în direcţia lui Swanson, înainte de a se lipi, la rândul său, de perete.

Vocile aparţineau unui cuplu. Bărbatul tocmai spunea:

— Motiv pentru care nu puteai folosi telefonul? Ai dat peste cap întregul test al zilei! Ce naiba se întâmplă cu tine, Janet?

— Îmi pare rău, domnule Dorchin, zise femeia, cu un glas limpede şi plăcut. Am crezut că e ceva important.

Bărbatul bombăni nemulţumit.

— Important! Un element scăpat de sub control, dintr-un total de douăzeci şi una de mii…!

— Dar este acelaşi individ, Burckhardt, domnule Dorchin. Iar a scăpat de sub control. După modul în care a dispărut, se pare că l-a ajutat cineva.

— Bine, bine. N-are importanţă, Janet; programul Choco-Bite este oricum în fruntea listei. Ei, dar fiindcă tot ai venit, hai în birou să completezi diagrama de lucru. Şi nu-ţi mai face griji

din pricina lui Burckhardt! Probabil, că dă târcoale pe undeva, prin preajmă. O să punem mâna pe el diseară şi…

Intraseră deja în încăpere. Cu o lovitură de picior, Burckhardt trânti uşa în urma lor, ameninţându-i, în acelaşi timp, cu arma.

— Asta s-o credeţi voi! Rosti el triumfător. Meritase orele de spaimă, sentimentul rătăcitor de nebunie, nesiguranţa şi teama… Era senzaţia cea mai deplină pe care-o încercase vreodată Burckhardt, în decursul întregii sale vieţi. Despre expresia de pe chipul omului din faţa lui citise adesea prin cărţi, fără să fi avut prilejul s-o vadă până atunci: cu gura căscată, cu privirea pierdută şi golită de orice trăire, Dorchin reuşi să scoată doar un sunet nearticulat, ce-ar fi putut fi foarte bine o întrebare, dacă vorbele nu l-ar fi părăsit.

Fata era şi ea la fel de surprinsă. Privind-o, Burckhardt ştiu de ce vocea ei i se păruse atât de familiară. Cea care-i stătea dinainte nu era alta decât domnişoara April Horn!

Dorchin fu primul care-şi veni în fire. Întrebă laconic:

— El e?

— Da, îi răspunse fata. Dorchin clătină din cap.

— Îmi retrag spusele. Ai avut dreptate. Hei, tu de colo – Burckhardt… Ce doreşti, de fapt?

— Fii cu ochii pe el! Şuieră Swanson. S-ar putea să mai aibă o armă.

— Bine, atunci percheziţionează-l! Ordonă Burckhardt. Am să-ţi spun eu ce dorim, Dorchin. Vrem să vii cu noi la F. B. Î., să le explici cum aţi reuşit să puneţi stăpânire pe minţile a douăzeci de mii de oameni.

— Să luăm în stăpânire minţile?! Izbucni Dorchin în râs. Dar e ridicol ce spui, omule! Şi lasă naibii arma aia – în felul ăsta n-ai să obţii nimic.

Cu un gest furios, Burckhardt înălţă şi mai mult pistolul.

— Ba o să obţin.

Dorchin era palid şi furios, dar – lucru ciudat – nu părea deloc speriat.

— La dracu!… Începu el să strige, apoi renunţă şi se linişti. Ascultă, rosti pe un ton ce se voia cât mai convingător, eşti pe cale să comiţi o mare eroare. Nu am luat sub control pe nimeni, crede-mă!

— Nu te cred, zise Burckhardt, cu grosolănie. De ce-aş crede-o?

— Dar ăsta-i adevărul! Îţi dau cuvântul meu! Burckhardt clătină îndărătnic din cap.

— Dacă tipilor de la F. B. I. Le place, n-au decât să te creadă ei pe cuvânt. O să aflăm noi şi asta! Deocamdată mă interesează cum ieşim de-aici.

Dorchin deschise gura, vrând să-şi continue argumentaţia.

Burckhardt păru că explodează brusc:

— Şi să nu încerci cumva să-mi stai în cale! La cel mai mic semn suspect sunt hotărât să te ucid. Pricepi? Două zile în şir am trecut prin toate chinurile iadului şi n-a existat secundă, în tot timpul ăsta, în care să nu te blestem! Să te ucid? Aş face-o cu cea mai mare plăcere şi n-aş avea de pierdut nici cât negru sub unghie! Hai, mişcă-te şi scoate-ne odată de aici!

Chipul lui Dorchin se întunecă dintr-odată. Trupul îi schiţă mişcarea desprinderii din loc, moment în care Janet-cea-blondă se interpuse între el şi pistol.

— Te rog! Îl imploră ea pe Burckhardt. Nu înţelegi nimic. Nu trebuie să tragi!

— Pleacă din faţa mea!

— Domnule Burckhardt, te rog…

Nu mai apucă să termine, căci Dorchin – pe a cărui faţă nu se putuse citi nimic până în acel moment – se năpusti brusc spre uşă. Burckhardt fu luat oarecum prin surprindere. Cu un strigăt puternic, schimbă direcţia revolverului. Fata scoase, la rândul ei, un ţipăt pătrunzător şi se aruncă iarăşi în faţa armei, cu ochi rugători şi plini de lacrimi.

Instinctiv, Bouchard ţinti în josul trupului, vrând să rănească, nu să ucidă. Din nefericire, greşi ţinta…

Glonţul pornit din ţeava pistolului perforă adânc stomacul femeii.

*

Dorchin reuşise să iasă din încăpere şi s-o ia la fugă; trântise uşa în urmă-i şi acum i se auzeau doar paşii pierduţi în depărtare.

Burckhardt zvârli arma cât colo şi sări să vadă ce-i cu fata.

În colţul lui, Swanson gemea:

— Suntem nişte oameni terminaţi, Burckhardt. Oh, de ce-ai făcut asta? Am fi putut pleca de aici. Am fi putut merge la poliţie. Eram ca şi scăpaţi! Eram…

Burckhardt însă nu-l mai asculta. Îngenunchease lângă fata al cărei trup zăcea întins pe podea, cu braţele în neorânduială. Nu se zărea nici o picătură de sânge, iar rana produsă de glonţ abia dacă se cunoştea. Şi totuşi, în poziţia în care stătea întinsă April Horn nici o fiinţă omenească, niciodată, n-ar fi putut rezista.

Cu excepţia ei.

Nu era moarta – iar Burckhardt, îngheţat lângă trupul femeii, gândea: Dar nu era nici vie!

Nu avea puls, ci doar un ticăit ritmic, răzbătând dintre degetele încleştate ale mâinii.

Nu i se auzea nici respiraţia, înlocuită cu un fel de sfârâit, de zgomot şuierător.

Ochii deschişi ai fetei priveau către Burckhardt, fără urmă de frică sau suferinţă în ei, ci doar cu o milă mai adâncă decât abisul.

Printre buzele contorsionate, care nu voiau s-o mai asculte, fata şopti:

— Nu fi îngrijorat… Domnule Burckhardt. Sunt… Teafără.

Burckhardt se clătină pe picioare, privind-o cu ochii holbaţi. Acolo de unde ar fi trebuit să curgă sângele, exista doar o gaură cu marginile precise, într-un înveliş ce nu era nici pe departe carne; din acea gaură ieşea la vedere o spirală din sârmă subţire de cupru…

Burckhardt îşi trecu limba peste buzele uscate.

— Un robot, şopti el.

Fata încercă să dea din cap. Cu buzele zguduite de un spasm, spuse:

— Da, sunt un robot. La fel ca şi voi!

V.

Scoţând un sunet nearticulat, Swanson merse la birou şi se aşeză, cu ochii aţintiţi la peretele din faţă. Burckhardt, în picioare lângă păpuşa stricată, întinsă pe podea, se clătina ca izbit în moalele capului. Cuvintele îl părăsiseră cu totul.

— Îmi pare rău că… S-a întâmplat aşa, continuă fata. Buzele ei atrăgătoare se schimonosiră, într-un rânjet hidos, înspăimântător pe acea faţă tânără şi neteda. Abia într-un târziu

muşchii îi dădură iarăşi ascultare. Îmi pate rău, repetă ea. Centrul… Nervos se află exact… Acolo unde a lovit… Glonţul. Mi-e greu… Să-mi mai controlez corpul.

Burckhardt dădu clin cap automat, acceptând scuzele. Roboţi! Era evident că ştiuse şi el toate astea, dar când? Probabil, înainte… Reevaluând lucrurile acum, după trecerea evenimentelor, înţelegea chiar că faptul era inevitabil. Se gândi la concepţiile lui oculte despre marţieni sau hipnoză sau altceva, încă şi mai ciudat – toate fuseseră nişte tâmpenii: roboţii prefabricaţi erau mai economici şi corespundeau mult mai bine realităţii…

Dovezile, în întregime, se aflaseră la îndemâna lui. Fabrica automatizată, cu creierele ei transplantate – de ce să nu înzestrezi cu creier un robot umanoid, dându-i trăsăturile şi forma posesorului iniţial?

Să fi avut fabrica, în vreun fel, conştiinţa existenţei ei ca robot?

— Şi noi… Toţi, zise Burckhardt, fără să-şi dea seama că vorbise cu voce tare. Nevastă-mea, şi propria-mi secretară, şi dumneata, şi vecinii… Cu toţii, la fel…

— Nu. Vocea deveni acum mai puternică. Nu toţi. Eu, una, mi-am ales singură soarta, pricepi? Eu…

— De astă dată buzele contorsionate nu mai erau doar expresia unei convulsii întâmplătoare a nervilor – eu am fost o femeie bătrână şi urâtă, aveam aproape şaizeci de ani, domnule Burckhardt, şi viaţa începuse să mă părăsească. De aceea, când Mr. Dorchin mi-a oferit şansa de a mai trăi o dată, sub aparenţa unei fete frumoase, n-am pierdut ocazia, m-am grăbit să accept. Crede-mă, m-am grăbit, în ciuda dezavantajelor presupuse de un asemenea fapt. Fiinţa mea de carne şi sânge încă mai trăieşte – doarme şi-acum, în vreme ce eu sunt aici. Aş putea să mă întorc la ea. Dar n-o voi face niciodată.

— Şi noi, ceilalţi?

— Cu voi e altceva, domnule Burckhardt. Eu lucrez aici, îndeplinesc ordinele domnului Dorchin, ţin la zi rezultatele testelor publicitare, vă urmăresc – pe dumneata şi pe alţii ca dumneata – trăind, aşa cum vă face el să trăiţi… Îndeplinesc toate astea pentru că aşa am hotărât eu, aşa am ales. Dumneata însă, nu ai de ales. Şi ştii de ce? Pentru că eşti mort.

— Mort?! Exclamă Burckhardt? Fusese mai mult un ţipăt.

Ochii albaştri îl priviră fără să clipească şi el ştiu că auzise adevărul. Înghiţi în sec, uluit de realitatea complicatului mecanism care-i permitea să înghită, să transpire, să mănânce…

— Oh! Spuse el. Explozia din visul meu.

— N-a fost nici un vis. Ai dreptate – explozia… A fost una reală, cauzată de uzina în care ne aflăm acum. Rezervoarele n-au mai rezistat şi… Ceea ce n-a reuşit suflul, au terminat mai apoi gazele toxice. Majoritatea, douăzeci şi una de mii de oameni, au murit totuşi în timpul exploziei. Dumneata ai murit odată cu ei, şi asta a fost şansa lui Dorchin.

— Vampir blestemat! Înjură Burckhardt. Umerii răsuciţi tresăriră cu o graţie bizară.

— De ce? Oricum eraţi morţi… Iar dumneata şi toţi ceilalţi eraţi exact ce-şi dorea Dorchin – un oraş întreg, o bucată perfectă din America. Este la fel de uşor să transferi schemele logice de la un creier muribund ca şi de la unul viu. Ba chiar mai uşor – morţii nu se pot opune. Oh, a costat ceva muncă şi bani toată afacerea – oraşul era numai ruine – dar până la urmă a fost posibilă reconstruirea lui din temelii, mai ales că nu a trebuit reprodusă cu exactitate decât o parte dintre amănunte.

Au existat, de pildă, casele unde Creierele locatarilor n-au mai putut fi salvate; acum, ele sunt nelocuite. Au existat, de asemenea, pivniţele, care nu necesitau o reconstituire perfectă, străzile de mai mică importanţă… Oricum însă, totul trebuie să dureze timp de o zi. De fiecare dată aceeaşi – 15 iunie, repetată la nesfârşit… Iar dacă cineva descoperă un lucru cât de cât nelalocul lui, atunci efectele descoperirii nu au timp să se amplifice, să submineze validitatea testelor, pentru că toate erorile sunt corectate odată cu sosirea miezului nopţii.

Faţa tinerei încercă să schiţeze un zâmbet.

— Acesta e visul, domnule Burckhardt – ziua de 15 iunie. Pentru că, în realitate, n-ai trăit-o niciodată; este un dar pe care vi-l dă Mr. Dorchin, un vis ce vă este încredinţat în zori, pentru a vă fi luat înapoi noaptea, când s-au obţinut toate datele despre modul în care reacţionaţi la diversele modificări ale diferitelor impulsuri şi când echipele de intervenţie coboară în tunel, de unde se răspândesc apoi în tot oraşul, ca să şteargă cu micile lor drenoare electronice visul cel vechi. Şi visul începe iarăşi, cu ziua de 15 iunie. Întotdeauna 15 iunie. Pentru că ziua de 14

iunie este ultima pe care aţi trăit-o şi de care vă puteţi aminti ca fiind cea mai recentă. Câteodată, echipele de intervenţie omit pe câte unul – cum te-au omis şi pe dumneata, când te aflai sub coca bărcii din subsol. Dar asta n-are importanţă. Cel scăpat se dă sigur de gol dacă arată acest lucru – iar dacă nu, atunci testul nu este câtuşi de puţin afectat. Noi, cei care lucrăm pentru Mr. Dorchin, suntem exceptaţi de la drenarea creierelor. Când fluxul energetic este întrerupt, dormim, la fel ca şi voi. Dar în clipa aceea ne aducem aminte totul. Chipul i se schimonosi cu sălbăticie. Ah, măcar de-aş putea uita!

— Şi toate astea, ca să vinzi nişte marfă! Rosti Burckhardt, nevenindu-i să creadă. Cine ştie câte milioane a costat învârteala…

— Într-adevăr, răspunse robotul cu numele de April Horn. Dar i-a şi adus lui Dorchin milioane! Iar afacerea încă nu s-a sfârşit. Odată descoperit cuvântul-cheie care-i face pe oameni să acţioneze, crezi că se va mulţumi numai cu atât? Crezi oare că…

Uşa se deschise, întrerupându-i discursul. Burckhardt se răsuci fulgerător pe călcâie. Amintindu-şi cu întârziere de fuga lui Dorchin, ridică de jos pistolul, aţintindu-l către intrare.

— Nu trage, ordonă, calmă, vocea. Nu era Dorchin; doar un alt robot, lipsit de învelişul de plastic ce imita pielea şi de fardurile corectoare, dar având în schimb o carcasă de metal strălucitor. Las-o baltă, Burckhardt, rosti vocea cu scrâşnet de tablă, a robotului. Aşa nu rezolvi nimic. Mai bine da-mi arma înainte de a mai face şi alte stricăciuni. Dă-mi-o imediat!

*

Burckhardt scoase un muget furios. Carcasa robotului avea un luciu de oţel; nu era deloc sigur că gloanţele o vor perfora sau – presupunând că ar face acest lucru – că ar reuşi să provoace vreo stricăciune în interior. Era nevoit să încerce totuşi…

Din spatele său izbucni însă o trombă repezită şi schelălăitoare – era Swanson, îşi ieşise din minţi din pricina fricii. Se azvârli asupra lui Burckhardt, trântindu-l la podea, în vreme ce arma scăpată din mână de acesta zbură pe undeva, prin cameră.

— Te implor! Bâigui Swanson, incoerent, prosternându-se la picioarele robotului de oţel. Ar fi tras în dumneata – te implor,

nu mă lovi! Lasă-mă să lucrez pentru voi, asemenea fetei. Fac orice, orice-mi cereţi!

— N-avem ce face cu ajutorul tău, se auzi vocea robotului. Din doi paşi, calcă pe revolver, apoi îl dădu deoparte, lăsându-l să zacă pe podea.

Păpuşa cea blondă rosti pe un ton egal, lipsit de emoţie:

— Nu mai rezist mult, Mr. Dorchin!

— Deconectează-te, replică robotul de oţel. Burckhardt clipi intens din ochi.

— Doar nu vrei să spui că eşti Dorchin! Robotul de oţel se întoarse, privindu-l scrutător.

— Ba sunt, zise el. Evident, nu în carne şi oase – pe moment mă folosesc însă de acest trup. Mă îndoiesc de faptul că ai putea să faci rău în vreun fel, chiar şi cu pistolul. Ei, şi-acum ai de gând să încetezi tot acest nonsens? Nu vreau să fiu nevoit să-ţi fac cine ştie ce stricăciune, m-ai costat mult prea mult! Stai pur şi simplu jos şi lasă echipele de întreţinere să-şi facă meseria.

— N-nu… Nu ne pedepsiţi? Întrebă Swanson, umil.

Chipul robotului continua să rămână opac, dar vocea îi răsună aproape surprinsă:

— Să vă pedepsesc? Repetă el, în crescendo. Cum?

Swanson se clătină ca pălmuit; dar Burckhardt se aprinse dintr-odată:

— Depanaţi-l pe el, dacă are de gând să vă lase, nu pe mine! O să trebuiască să-mi provoci o groază de stricăciuni, Dorchin. Nu-mi pasă câţi bani ai băgat în mine, nici câtă bătaie de cap vei avea cu montatul meu la loc. Voi ieşi pe uşa aceea orice s-ar întâmpla! Ca să mă opreşti, va trebui să mă distrugi. Altă soluţie nu există!

Robotul de oţel avansa către el şi Burckhardt, fără să vrea, se opri o clipă în loc. Stătu în cumpănă, tremurând, gata să moară sau să atace, gata pentru orice altceva…

Dar nu şi pentru ceea ce urmă. Trupul de metal al lui Dorchin se dădu pur şi simplu la o parte, interpunându-se între Burckhardt şi armă, dar lăsând liber drumul spre uşă.

— Pleacă! Îl invită robotul. Nu te opreşte nimeni.

Odată ieşit din încăpere, Burckhardt se opri brusc. Era o nebunie din partea lui Dorchin să-l lase să plece! Robot sau fiinţă vie, victimă sau profitor, nu exista nimic în stare să-l

împiedice să meargă şi să povestească totul la F. B. I. Sau la oricare alte organe ale justiţiei, situate în afara imperiului sintetic al lui Dorchin. Cu siguranţă că firma care-l plătea pe Dorchin pentru rezultatele testelor sale, habar n-avea de mijloacele satanice folosite de acesta; Dorchin, pe de altă parte, se vedea obligat să le ţină secrete, în caz contrar divulgarea metodelor sale promoţionale ar fi însemnat şi sfârşitul acestora. Ieşirea din uzină putea însemna moartea, dar – în acea clipă a pseudovieţii sale – moartea nu-l mai înspăimânta pe Burckhardt.

Coridorul era pustiu. Descoperi o fereastră şi privi afară. Văzu Tylerton-ul – un oraş-sosie, dar atât de real şi de familiar ca înfăţişare, încât Burckhardt începu să se întrebe dacă nu cumva tot ce i se întâmplase fusese un vis. Şi totuşi, nu, nu era vorba despre un vis. În sufletul lui simţea asta, la fel cum convins era şi de faptul că în acel moment, în Tylerton, nu exista nimic în stare să-l poată ajuta.

Trebuia s-o ia în direcţia cealaltă.

Avu nevoie de un sfert de oră ca să descopere o ieşire, dar în cele din urmă reuşi – strecurându-se pe coridoare, evitând zgomotele pe care le bănuia a fi ale unor paşi străini, ştiind cu precizie că încercarea lui de a se ascunde era zadarnică, fiindcă Dorchin primea, fără îndoială, informaţii despre orice mişcare a sa. Cu toate acestea, nimeni nu-l opri şi astfel mai descoperi încă o uşă.

Din interior părea una obişnuită. Dar când o deschise şi păşi în afară, îşi dădu seama că nu mai văzuse niciodată ceva asemănător.

Întâi fu lumina – strălucitoare, incredibilă, orbitoare. Apoi, privind dinaintea lui, Burckhardt clipi din ochi înspăimântat, fără să-i vină a crede.

Se afla pe o bordură din metal neted, lustruit. La nici zece metri distanţă, bordura se prăbuşea brusc înspre adâncuri; Burckhardt nu îndrăzni să se apropie de margine, dar chiar şi aşa, din locul unde stătea, putea să-şi dea seama că are în faţă un abis fără fund. Iar de cealaltă parte a lui, hăul se pierdea din vedere în lumina care-ţi lua ochii.

Nu era de mirare că Dorchin acceptase atât de uşor să-i redea libertatea! Plecând din fabrică nu exista posibilitatea de a merge altundeva. Cât de incredibilă era însă această prăpastie

fantastică, şi ce imposibili sutele de sori albi, orbitori, care străjuiau pretutindeni înalturile!

O voce din preajma lui rosti, întrebătoare:

— Burckhardt? Iar tunetul rostogoli numele, murmurându-l încetişor, încoace şi-ncolo, prin prăpastia ce i se deschidea în faţă…

Burckhardt îşi umezi din nou buzele uscate.

— Tu? Întrebă el, răguşit.

— Sunt Dorchin. De astă dată nu un robot, ci Dorchin în carne şi oase. Îţi vorbesc printr-un portavoce. Acum ai văzut totul, Burckhardt. Vrei să fii atât de rezonabil şi să laşi echipele de întreţinere să-şi facă treaba?

Burckhardt rămăsese ca paralizat. Unul dintre munţii clătinându-se în strălucirea orbitoare se aplecă înspre el.

Era ca un turn înălţat la sute de picioare deasupra capului său. Ridică privirea într-acolo, chiorându-se, neajutorat, în lumină.

Arăta ca un…

Imposibil!

Vocea din difuzorul de la uşă spuse iarăşi:

— Burckhardt? Dar el era incapabil să mai dea un răspuns.

Un bubuit greoi răsună asemeni unui geamăt.

— Înţeleg, zise vocea. În sfârşit, ţi-ai dat seama despre ce este vorba. Nu ai unde să te duci, acum ştii asta. Ţi-aş fi putut spune mai devreme, dar e foarte probabil că nu m-ai fi crezut; prin urmare, cel mai bun lucru era să vezi totul şi singur. La urma urmei, Burckhardt, de ce-aş fi construit un oraş în maniera în care a fost înainte? Sunt un om de afaceri, trebuie să ţin seama de costuri. Dacă un oraş trebuie înălţat la dimensiunile iniţiale, îl construiesc astfel. În cazul de faţă, însă, nu era nevoie.

Neputincios, Burckhardt zări, coborând grijulie, din muntele din faţa lui, o stâncă mai mică. Era lungă şi întunecată, iar la capăt avea ceva alb – o albeaţă cu cinci degete…

— Sărmane Burckhardt, fredona încetişor difuzorul, în timp ce ecourile se rostogoleau prin enorma prăpastie care nu era altceva decât încăperea unui atelier. Trebuie să fi fost un adevărat şoc pentru tine să-ţi dai seama că ai trăit tot timpul într-un oraş construit pe tăblia unei mese…

*

Era în dimineaţa zilei de 15 iunie şi Guy Burckhardt se trezi din somn ţipând.

Avusese un coşmar monstruos şi de neînţeles, cu explozii, şi figuri întunecate care nu arătau a oameni, cu vorbe în spatele cărora sălăşluia groaza.

Tresări şi deschise ochii de-a binelea.

Dincolo de fereastra dormitorului, o voce amplificată la nesfârşit zbiera cât o ţineau puterile.

Burckhardt se duse cu paşi împleticiţi până la fereastră şi privi afara. Aerul era de o răcoare neobişnuită pentru acel anotimp; aducea, mai curând a octombrie decât a iunie. Decorul însă arăta aproape normal – exceptând camionul pentru reclamă ce stătea lipit de bordură, în mijlocul cvartalului. Cornetele difuzorului urlau:

— Eşti un laş? Eşti un prost? Eşti în stare să-i laşi pe politicienii necinstiţi să-ţi fure ţara din mâini? NU! Eşti în stare să suporţi patru ani de crimă şi de corupţie? NU! Eşti în stare să votezi Partidul Federal pe toată linia? DA! Poţi să pui şi pariu că da!

Câteodată crainicul urlă, câteodată se ploconeşte, imploră, linguşeşte... Dar vocea i se pierde mereu, iar şi iar, de la un 15 iunie la altul.

*

Tunelul de sub lume a avut şansa să atingă un public cu mult mai larg decât, în general, o pot face povestirile tipărite. În 1966 BBC-ul realiza un original serial de televiziune în 24 de episoade, fiecare episod reprezentând, de fapt, ecranizarea unei nuvele SV importanţe. Iar printre lucrări de Asimov, Wyndham, Tenn, Roshwold, Aldiss a fost inclusa şi această nuvela care, în urma difuzării, a stârnit numeroase discuţii în presa vremii (de regulă, conform unor date statistice bine fundamentate, gradul de audientă la un film este de aproape zece mii de ori mai mare decât la o carte tipărită). Şi nu puţini au fost aceia care s-au întrebat dacă nu cumva Pohl nu oferise, de fapt, sfaturi utile, unor sociologi practicanţi sau poate vreunui dictator în lipsă temporară de lucru, care să fi visat să experimenteze pe oameni şi au fost împiedicaţi de obstacole practice sau obiecţii morale.

Nimic, în schimb, nu i-ar împiedica să manipuleze roboţi ale căror reacţii să fie comparabile la milimetru cu cele ale fiinţelor umane, chiar dacă pentru a spori şi mai mult fidelitatea

simulării, s-ar inspira după modele reale. Pentru că, oricum, în timp, simulantul şi modelul ajung să nu se mai deosebească.

Până într-o zi când, trezindu-te de dimineaţă, constaţi că…

SFÂRŞIT